

ČERNÁ NOHA 5

1996

DE PROFUNDIS

- vyhodnocení soutěže z minulého čísla: zúčastnili se tři lidé (pro ostatní to bylo zřejmě moc na přemýšlení), z nichž jeden, jmenovitě Vašek, hádanku správně vyluštil. Vzdejme mu hold!

A jak tedy mělo znít správné řešení? „Dnes“ je čtvrtek, úplněk-bude za 4 dny, tedy v pondělí.

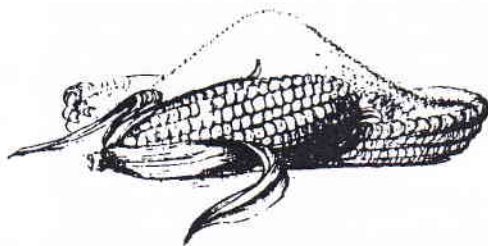
- dnešní soutěž bude trochu jiná, bude to podzimní kvíz o přírodě, k jehož vyřešení můžete použít kromě vlastního mozku i příslušnou literaturu. Nemusíte odpovídat na všechny otázky, ale čím víc, tím líp:

1. Kam odlétají netopýři na zimu?
2. Jak poznáte na mraveništi, že bude pršet?
3. Kam se na podzim ztratí všichni motýli?
4. Znáte nějakého savce, který nemá srst ani zadní nohy?
5. Které zvíře u nás má mláďata i na podzim?
6. Kam se schovávají žáby na zimu?
7. Které lesní zvířátko si suší na stromech houby?
8. Stavějí si stěhovaví ptáci na jihu hnízda?
9. Čím se živí mláďata netopýřů?
10. Jak se jmenuje rostlina rostoucí na listnatých stromech, jejíž bobule dozrávají v prosinci?
11. Víte kdy a jak i pavouci létají?
12. Co je koniklec a kde ho budete hledat?

Indiánské recepty

Kukuřičná zrna

- 1 konzerva naložených kukuřičných zrn
- 1 balíček loupaných vlašských ořechů
- 0,5 lžičky ořechové tresti
- 2 lžice másla

Naloženou kukuřici vysypeme do hrnce s vodou a zahříváme. Přidáme vlašské ořechy a ořechovou trest. Zamícháme, slijeme vodu a dochutíme máslem. Takto upravenou kukuřici podáváme teplou.

Indiánské placky

- 5 šálků mouky
- 2 lžice prášku do pečiva
- lžička soli
- 1 lžice rozpuštěného sádla
- voda
- olej

Z mouky, tuku, vody a soli připravíme řídké těsto. Na pánvi rozehřejeme olej, těsto dávkujeme sběračkou a naléváme na rozpálený olej. Placky pečeme po obou stranách na mírném ohni. Při užití mléka místo vody a přidání lžice cukru získáme sladké placky.

Sedm poradních ohňů

V tomto článku se, jak jsem slíbil minule, dovíte něco o rozdělení Siouxů a uvidíte, že Sihasapa nejsou tak docela Dakotové.

Nuže vězte, že Sedm poradních ohňů byla liga kmenů patřící do siouxske jazykové skupiny (tedy všichni Siouxové), která se podle nářečí dělila do tří skupin, přičemž každá skupina obsahovala několik kmenů. Všechny skupiny používaly jméno „Spojenci“ ve svých jednotlivých nářečích: Lakota, Dakota a Nakota. Je zajímavé, že Lakotové, ač tvořili většinu národa Siouxů, měli jen jeden poradní oheň, zatímco u Dakotů a Nakotů měl poradní oheň každý kmen. Pro lepší názornost uvádím skupiny ze svými kmeny:

Lakota (nazývání též Teton):

Oglala (Poházení)
Síčangu (Spálená stehna)
Minikonžu (Sázejí u vody)
Hunkpapa (Ti, kteří táboří u vchodu
(táborového kruhu))
Sihasapa (Černé nohy)
Itazipčo (Bez luků)
Oohenoupa (Dva kotlíky)

Dakota (nazývání též Santí):

Mdewakanton
Wahpekute
Siseton
Wahpeton

Nakota:

Yankton
Yanktonai

P.S. Jméno „Sioux“ je z francouzské zkomoleniny odžibvejského „Nado-we-si-weg“, znamenajícího „had“ nebo „nepřítel“, tedy vlastně ná dávka.

P.P.S. Za uvedené informace budiž vzdán dík Evě Majoršínové

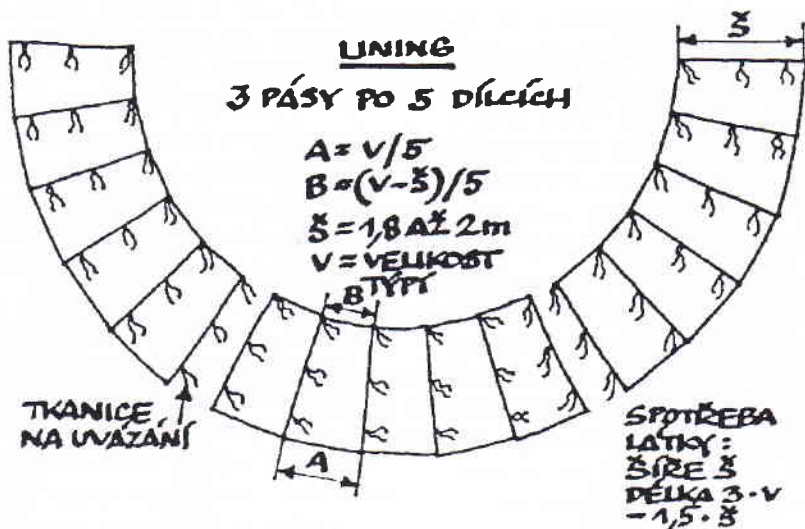
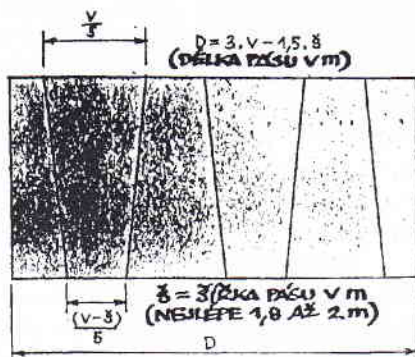
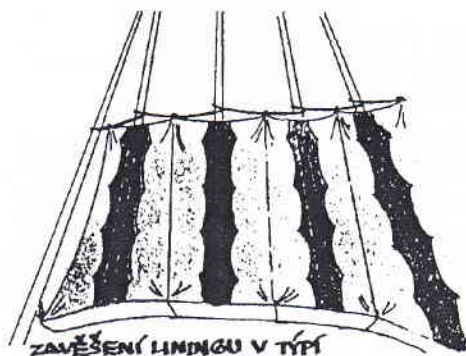

Lining

Co to je: Vnitřní pás látky kolem týpí, sahající od země asi do výše dvou metrů.

K čemu to je: Zvyšuje teplotu uvnitř týpí, lépe odvádí kouř a tím zlepšuje hoření ohně, při dešti chrání před vodou stékající po tyčích a nejsou za ním vidět siluety obyvatel týpí.

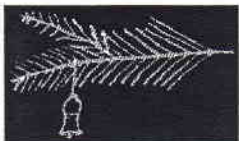
Jak to vyrobit: Z dvoumetrového pásu látky vystříháme lichoběžníky, které po otočení sešijeme. U každého švu našijeme nahoru i dolů tkanice pro přivázání liningu v týpí na šňůru napnutou kolem tyčí a ke kolíkům.

Vánoce

Vzhledem k blížícím se vánočním svátkům by neškodilo připomenout si něco o mnohdy již zapomenutých vánočních tradicích a zvycích. Některé vám mohou jen připomenout již zašlé časy, jiné můžete uplatnit i dnes. Záleží jen na vás.

Tradice při večeři

Vzijme se na chvíli do jiné situace i doby. Štědrovečerní hostinu trávíme ve venkovské chalupě dejme tomu před sto až stopadesáti lety. Světnice je vybilena, podlahy vydrhnuty. Hospodyně na zem nasypala slámu, aby podlaha nezašla. Je ráno a uklízí se. Sláma mizí. Ve velkém se pečou štědrovky. Jedna je od rána na stole, každý příchozí si musí na uvítanou ukrojit: vánočka je pro dnešek chlebem. K obědu se nezasedá, zachovává se přísný půst. Kdo ho nedodrží, ten nespátí zlaté prasátko, případně mu Šprechta provrtá břicho (pohružka dětem na Slovácku). Než se prostře slavnostní ubrus, je třeba novým březovým koštětem vymést dům, aby v něm nebyly myši. Pak se řetězem sepnou nohy stolu, přinese to soudržnost rodiny v příštím roce. V některém rohu se pod ubrus dá peněženka anebo pár rybích šupin, rodiny se budou držet peníze. Ještě než hostina začne, musí někdo zaběhnout ke studánce a hodit do ní jablko a ořech, bude dobrá voda. Také koza by

měla dostat jablko, aby měla sladké mléko a kráva jádérko, aby bylo z jejího mléka dobré máslo. Děti musí vyběhnout na zahradu s povříslý, ovázat stromy a pozvat je k večeři. Někdo má za povinnost neustále sledovat oblohu. Až ohlásí, že vyšla první hvězda, končí půst a hodování může začít.

U štědrovečerního stolu nesmí sedět lichý počet stolovníků, přineslo by to neštěstí. Jedno místo je prostřeno navíc, pokud by někdo přišel, patří jemu. Jinak volná židle připomíná, že i mrtví předkové nadále patří do rodinného kruhu. Podává se devět druhů jídel, přičemž všechna by měla být od začátku hostiny na stole, neboť odejít od stolu by znamenalo, že dotyčný by snad měl vbrzku odejít navždy.

Na stole nesmí chybět magické rekvizity, chránící domácnost před zlými vlivy: česnek, med, svěcená voda a černý kmín.

Nikdo nesedí zády ke dveřím, je to nebezpečné. Ještě je třeba dávat pozor na rozmanité úkazy. Líže vám kočka nohu? Přijdou hosté. Spadl vám nůž a zabodl se do podlahy? Přijdou hosté. Vypadl z kamen uhel? Přijdou velmi nemilí hosté. Převrhl jsi slánku? V budoucnu samé nepříjemnosti. Sněz trochu okoralého chleba - bude se tě držet štěstí. Nepij hned po polévce, ostatní by poznali, že rád lžeš. Rozlité víno - do roka křtiny. Je po večeři a hospodář, otec rodiny, se chystá udělat první ze štědrovečerních kouzel. Prostředníkem pravé ruky se pokouší rozmáčknot ořech. Jestli se mu to podaří, bude v rodině po celý rok panovat svornost a shoda. Jestli to nedokáže, dají se čekat sváry a zloba.

Vánoční kouzla

Šupina - z vánočního kapra se do tobočky schovají jedna až tři šupiny, budou přitahovat peníze.

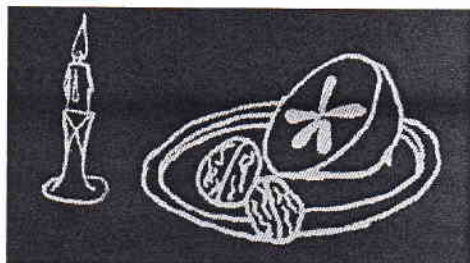
Ořech - večer před Štědrým dnem si k posteli připravte velký ořech, po probuzení jej rozlouskněte a na lačno snězte; po celý rok budete mít pokoj od blech a štěnic.

Med - namaž si na Štědrý den skráně medem, všichni tě budou mít po celý rok rádi.

Penize - účinné na hromadění financí je při štědrovečerní večeři držet v levé ruce drobnou minci, optimální je to ještě v kombinaci s pojidáním luštěnin, zejména hrachu a čočky.

Lití olova - obyčej dost známý, avšak kvůli těžkému shánění olova (škoda, že se nedá kondenzovat ze vzduchu) dnes pro mnohé neproveditelný; potřebujete trochu olova, škopíček s vodou, velký klíč s velkým uchem, dvě tyčky - např. dlouhé vařečky, starou lžící nebo naběračku a otevřený oheň na tavení (svíčka, kahanec.); postup je následující: na škopíček dáme vařečky a přes ně klíč, v naběračce roztavíme kousek olova a uchem klíče jej ukápneme do vody, olovo ztuhne a už můžeme z jeho bizarního tvaru věštit podobu, charakter nebo povolání milého nebo osoby předem označené; pokud si nebudete vědět s tvarem odlitku rady, zkuste jej různě natáčet ve světle a sledovat jeho stín.

Vánočka - tímto trikem přecházíme k sérii starobyých kouzel pro vdavekchtivé; nikdo tě děvče nechce? uzmi tedy během Štědrého dne devět patek od vánoček a do roka jsi bezpečně pod čepcem.

Prstýnek - vytrhni si co nejdelší vlas a na něj přivaž prstýnek, vznikne tzv. siederické kyvadélko; přidrž jej u sklenice, zavři oči a v duchu počítej do nějakého čísla, např. do tolika, kolik je ti let, jaké máš číslo bot apod., přitom počítej kolikrát prsten o sklenici cinkne - právě tolik let uplyne než se vdáš.

Házení pantoflem - toto kouzlo ukazuje budoucnost jen dívkám, které mají známost; provedení je dvojitě - začátečnice hází pantofel za hlavu rukou a dívky, jež už měly známostí více zahazují pantofel nohou, přičemž výchozí postavení je zády ke dveřím; dopadne-li střevíc špičkou ke dveřím, jsou do roka vdavky jisté, dopadne-li patou, je na vdávání ještě času dost.

Jablečná slupka - oloupej jablko tak, abys získala jednu jedinou dlouhatánskou slupku, tu pak hoď přes hlavu a do kterého tvaru písmene se slupka poskládá, tím bude začínat jméno tvého nastávajícího.

Knedlíky - pokud je o tebe zájem a máš hned několik uchazečů, ale nevíš, kterému dát přednost, nachystej si knedlíkové těsto, napiš na papírová srdíčka jména nápadníků a pak každé zabal do jednoho knedlíku - ty pak dvacet minut povaríš a který z hochů vyplave první na hladinu, je navěky tvůj.

Zvykoslovné předměty

Jmelí - ve staročeském zdravotnictví bylo lékem proti uhranutí, padoucnici, neplodnosti i proti jiným nešvarům; jde však využít i jinak, neboť tradice říká, že pod jmelím se může kdokoli s kýmkoli beztréstně líbat.

Barborky - na Barboru, 4. prosince, si vdavekchtivé děvče uřízne třešňovou či višňovou větévku a dá ji do vody a do tepla, pak ji zalévá vodou z úst a vykvete-li haluz na Štědrý den, bude brzy svatba.

Svícen z trnky - uřízneme trnkovou haluzku s mnoha bodlinami a na obou koncích ji zašpičatíme, jeden konec pak zabodneme do jablka, které můžeme po obvodu přepásat zlatou šerpou, druhý zabodneme do jiného, mnohem menšího jablka; teď namočíme do teplé vody svíčku a až vosk změkne, vbodneme zesponu párátko, na které pak nabodneme ze zlatého papíru vystřihnuté kolečko - toto celé pícháme do horního jablka; na bodliny trnkové větévky nabodáme sušené švestky, šípky, křížaly a kousky kandovaného ovoce.

Vánoční stromek

Předtím, než se začaly používat vánoční stromky, byly u nás jen vyřezávané betlémy. První stromek se objevil až v roce 1812 nebo 1819. Zvyk k nám byl přinesen ředitelem Stavovského divadla Janem Karlem Liebichem. Překvapil jím jednou své přátele a ti začali cizí zvyk šířit i v českém prostředí. Stalo se tak v zámečku Šilboch na skalnatém kopci nad Libní. Ten už tam sice nestojí, zato rozzářený vánoční stromek můžeme dnes nalézt v každé české domácnosti.

Následuje návod na několik tradičních ozdob:

Ořechy - vyberte velké vlašské ořechy, které na širší straně provrtejte; na kousínek špejle či zápalky přivažte nit a tento držáček vožte do pozlaceného nebo postříbřeného ořechu a přivažte na stromek.

Kytičky - malé kytičky ze slaměnek a jiných rostlin ovažte hezkou stuhou nebo manžetou z krajky, hotovo.

Slaměnky - na koule či kuličky z polystyrénu napíchejte s pomocí špendlíků slaměnky, které vytvoří na kouli koberec, zavěste.

Sluníčka z těsta - nejdřív recept na těsto: do 300 g hladké mouky přidej 1 lžičku octa a asi 6 lžic vody, to zpracuj v tuhou vláčnou hmotu, z které modeluješ na pomoučené ploše, nejjednodušší jsou sluníčka: do rozplácnutých koleček 5 - 8 cm v průměru zapíchej po obvodu párátko (nabodávej je tupou stranou) - sluneční paprsky; nyní sluníčka přenes na plech a opatrně je pozvolna peč nebo spíše suš dvě hodiny v troubě; chceš-li sluníčka zlatavá, potřij je před pečením žlutkem, chceš-li je do hněda, polej je svařenou kávou; nakonec ozdob paprsky rozinkami, kousky pomerančové kůry apod.

Úplně nakonec vám všem přeji šťastné prožití vánočních svátků, nedávejte hořící stromek moc blízko k záclonám, pusťte si koledy a mějte se krásně.
R.

